

I mine historiske Studier
har jeg ofte truffet paa Carl XII's
mærkelige Skikkelser og opholdt mig
ved Indlæringerne af Guericke's
uholige Spændkraft
hans Ledelse og da
underkastede hans
Sagte kom jeg i
Skuffelse mig nær
Tid.

Da Tolstoj
fordømte spurgte man
vilde holde et Indtægts
svarede jeg derfor ja
lig gamle vilde give
men jeg har paa
truet det i det d
betragt et - vistnok
et et koncentreret
jeg er ikke sikker
skitse massige Prege
vel.

Da mi
var blivende bekendt
af mine venner sa
"Det var dog et meget
velge - noget saa
mildt" og med
Stærkehad som
stærk jeg saa godt
næg - men giver dem i sine
Ror. Jeg haaber det skal lykkes
mig at overbevise dem mine
Stærke om at Emnet er akti-
elt - lykkes dette mig ikke
saa har jeg fortjålet min
Stærke.

Carl XII

Foredrag af
Kaptajn Schaffalitzky de Muchadell
1917/18.

D. J. 1918

De sidste kendte og ubekendte

Carl XII's Døds

I mine historiske Studier
har jeg ofte truffet paa Carl III's
markelige Skikkelige og ophaldeste mig
ved Skildringerne af Sveriges næsten
uholige Spændkraft i Kampene under
hans Ledelse og da man mi i 1917
underkastede hans Lig en Undersø-
gelse kom jeg ind paa at be-
skæftige mig nærmere med hans
Tid.

Da Slotsmants Selskabet
forleden spurgte mig om jeg ikke
ville holde et Foredrag heroppe i aar
svarede jeg derfor ja idet jeg egent-
lig gerne vilde gøre dette til Emne
men jeg har paa en Maade for-
truet det idet det som Emne
betraktet er - vistnok - lovlige Art
til at koncentreres paa en Aften.
Jeg er ikke sikker paa at det
skitse mæssige Breg kommer det
vel.

Da mi Foredragets Titel
var bleven bekendtgjort her blev
af mine venner sagt til mig:
"Det var dog et markelig Emne at
vælge - noget saa fjænt og gam-
meltdags" og med tidens Krigenes
Slammehad som Baggrund for-
staaer jeg saa godt deres Bemærk-
ning - men giver dem ikke
Råd. Jeg haaber det skal lykkes
mig at overbevise dem mine
Næres om at Emnet er aktuel-
let - lykkes dette mig ikke
saa har jeg forsyndet min
Hansigt.

Maa har ofte sagt om os Danske at
vi ikke forstaa Lovskerne ligesom
de ej heller forstaa os og jeg traar
denns Bemærkning u rigtig. Trods
Højtskabet er der i Virkeligheden en
dybgaende Forskel mellem
de to Folk.

Denne Forskel faar
man bedst Gys op for ved at
jorde sig i de to Landes Historie.
Hertil har vi for Oplykket ganske
fortrueligt Grundlag idet man i
det sidste Tiaar i begge de to Ri-
ger har lagt sidste Haand paa
to store Verker omfattende de
to Rigers Historier og som er Re-
sultatet af en Række betydelige
Samarbejde og Arkivstudier i
alle Historiens Grene.

Danmarks Riges Historie
vil sikkert mere de fleste bekendt.
Det er en ganske fortrolig Værk
der sobert og udtømmende - men
ogsaa skaauselst - fortæller os
til Punkt og Prikke den fulde
Sandhed om vort Fædreland i
de skuffende Tider.

Jeg sagde skaauselst
thi Sandheden er haard. Man gen-
nemlader blot Skildringerne af
Frederik II's og Christian IV's
Regering for at se hvor vanskelig
Forhold Danmark har kæmpet
sig frem under - Forholdene
baade er muskelige paa det
udenrigspolitiske og det inden-
rigspolitiske Omraade, Forhold
der spander over baade Misregi-
mente og Fattigdom.

Jeg huser da Værket
er afsluttet en Ammeliste deraf

kriegen medens vi paa vor Side maa
helt tilbage til Taldemærkens Tid
for at gaa fast paa Danmarks Her-
magtsdrømme.

For vor Blik fremmede
du her i Sverigs Historie en Række
kraftfulde Regenter, Konger som
i Kraft af Genialitet, Kappes med
Europas ypperste. Gustav Adolf
hvis Statskloft og Fætherublik
netop i de sidste Tider studeres
med stor Interesse i Tyskland,
Karl den 10de Gustav hvis kloge
Blanding af Statsmanden og Krige-
ren har inspireret moderne Histo-
riekrivere til at sammensyne ham
med Napoleon, Karl den Elløve hvis
Organisation af Sverigs Krigsmagt
og Finanser i dens uerubhaarde
Konsekvens er læst forud for
sin Tid og udelig Karl 14 du
med sin mærkelige Skikkelser, for-
kæmp af nogle, ildtildede af
andre staar som det store Spørgs-
maalstegn i Sverigs Historie.

Stortides man nu end
dømmer om de to Landes Historie
saa staar det dog vel fast at
Sverigs er lettere at opdrage Ung-
dommen paa. De 2000 uobredte
Famner du fra Gustav Adolfs
Tid endnu hænges i Riddarholmens-
Kyrkan, Billedet af Marlborough
du aflægges Karl 11 et Bysag i
hans Lyr dybt inde i Sachsen
for at formaa ham til at læg-
ge sit Sværd i den daværende
"Kedens Krig" Kæft Kaal er Bille-
de du taler for sig selv.

i Dagspressen hvor det stod Ord som
 "Brund den Bog, lad ikke Ungdom-
 men hvem Fremtiden telhore saa
 den at lase thi saa vil den fabe
 Troen paa vort Faderlands Frem-
 tid, saavist som Historien gentager
 sig selv".

Paa mig har Stidets
 af Danmark's Historie altid gjort
 en anden virkning. Jeg synes
 Histrien lærer os at i Land du
 her Rumpet sig op mod saa
 mange og saa store Vaestkelig-
 heder, at Land du aldrig har
 givet op hvor fortvilet det
 end saa vid, som har faaet
 Armod og Lumlustelse og dog
 bestaar den dag idag, det maa
 nu i Besiddelse af en Livskraft
 der kan give os de bedste For-
 haabninger for Fremtiden.

Den danske Histri-
 skrivnings Stykke har i det nuvorte
 Værk legget i den puelige Staaelse-
 hed hoorned den gode Rede for
 kulturelle og økonomiske Forhaad
 som sjalden virker Skildringene
 begrundede. I den Henseende af-
 diges "Iveriges Riges Historie"
 afgjort fra den.

Det er over den svenske
 Fremstilling en Klage af melende
 Staal, krigsbevaenhederne har lig-
 som rovet Fremstillerne med
 sig. Det er et krigsfakt der
 her lystvunden Freden os i Mode
 og hvis Skadensiden her be-
 skrives et Fakt som endnu i
 det 18de Aarhundrede nu en
 Stormaast og som ikke opgaa-
 drømmen for ved Napoleons-

Roolf og Carl Gustav men Sagun bli-
ver ligesom uden Hovede naar Bewi-
set ikke føres for Carl Th. Ustjela i
Sverigs Ulykker. Thi Carl Th. har
altid været i det øverste menige
Folks Bewidethed som Nationalhelte
paa Grund af hans enkle og usam-
menhængte Karakter og uendørs belejgs
personlige Mod.

Begrundelsen for den
Interesse man i den allersidste Tid
har vist Carl Th.'s Historie er da legelid
og som nævnt uoploselig forbunden
med den nationale Gurijsning i
Sverig. Vi maa erindre at Sverig
er et stort Land med en Befolk-
ning der har et vist krigersk Prag
over sig - eller maaske rettere en
Krigernation der i sin Tid har
laagt mange af Europas Folkslag
under sig og det staar derfor ikke
fra Grund af med de rene
neutrals Tilbojetheder som saa
mange andre mindre Lande i
Europa. Svenskerne synes selv at
deres Sværd maatte kunne baji
kunne i verdens krigens førstemaal
naar det kastedes i paa rette Tid
og Sted.

For at man ikke skal tro
at dette er noget af mig selv udtalt
skal jeg citere en svensk Forfatter
Oswald Kuylenstierna der i en 1912
udgivet Biografi af Carl Th. udtaler:

Begrunde nok ful-
der denne nyopvagne Interesse
for den berømte af alle Svenske-
re sammen med en guopstær den
Nationalfølelse, et nyt Skridt hui-
mod national Samling.

I Tiden da man først og

Den nationale Gevinstning, der i Sverige legesom hos os, ja har præget de sidste Aarhvir har i denne Sveriges Storhedsperiode et glimrende Material at arbejds med og har beuystet det til Ruuds. Men den historiske Sandhed er jo dog at Sverige fra sin Stormagtsstilling sank ned til en magt af 2de Rang og dette skete netop under Carl XII.

Paa dette Punkt svigtes Auskueligheden da og Fortællningerne maa træde til. Her faar Historikeren Ordet og blandt dem har et stort Parti i lang Tid haad det at Sverige netop sank tilbage fordi Carl XII var en uduelig Regent en til rauid storsind Konge der blev lededes af sin egen Storhedsdrom og ikke skaukede Sverige en Saube. Ja man har endog gaadt saa langt at man har frekasket ham fysisk Abnormitet. Sverige stod altsaa overfor "force majeure" i sin Konges Rikstale.

Den nye nationale Retning er helt anderledes paa Sagens end grund "force majeure" udeuor Sveriges Grænsen i den muskelige uduerigepolitiske Situation og prinstiller Kongen, ganske vist som i nogen Maade vildeport af Euvaldens Principper, men som en Feetherr og Storske af Guds Maade der jøte en betavisk Kamp mod det uundgaelige

Man kunde sige og syns at Spørgmaalet om Karl XII ikke havde stor Interesse naar den svenske Historie udeholder saa prægfuede Kongestrikkelu som Gustav

utværdig, hvad Carl III betyder for
det moderne Sverige og Instrukser
som hans kan man Gang paa Gang
træffe i den svenske Literatur.

Klarest kommer de maaske
til Orde hos Sven Hedin, først i
hans berømte "Varningsord" til det
svenske Folk og sidst men ikke
mindst i hans Krigskorrespondance
samlede i Bogform under Navnet
"Kriget mot Ryssland" - et 1000 Sides
tykt Værk. Helt Bogen er en Pau-
dring i Carl III's Fødsel og den Klun-
ger i Sven Hedin's Ord en Uden-
strøm af Sorg over at Sverige har
svigtet sin historiske Opgave ved
ikke at gaa med i Kriget imod
Rusland. Stor Sven Hedin har
den laange Oprøret har svenske
Krigsskoler saa deres Spor, Lemberg
har Carl III indtaget, Czestochowa
har Carl Gustaf, Krakai af Carl XII og
Varsjav af den begge. Liffland og
Estland er gamle svenske Provisor
selv paa Dag og Ösel er Befolkning-
ens delvis svensk.

Det er ikke saa under-
ligt at saadant griber en Mand
om Hjærterodet og naar man saa
tillige betænker med hvilke ringe
Styrker disse vidtomspændte
Krigsoperationer udførtes og hvilke
uhorte Strabadser de Folk udsat,
hvilke Naturhindringer de overvandt
saa er det forstaaelig at de Mandes
Økninger ønske at Glansen af de
År Side skal forgyde Fremtiden

Medens Historiskri-
ningen har fulgt Carl III Skridt
for Skridt og draget Landhuden

frummet saa paa Tjengens materielle
 Nytte, da Memodits det uagtsomme
 Graaavgroetuening herskede, har man
 stude med en overlegen Skulderbret-
 ning affandiget Carl Jø's Personlighed.

Men i lysere og mere hånd-
 terkraftigere Dage har man forstaaet
 ham bedre, og elsket ham højere,
 thi Carl Jø's Personlighed er og bliver
 Proveten for Staaeholdigheden af
 den svenske Folketarakter. Jo mere
 vort Folk har fjærnet sig fra de
 høje og enkle Dyder, der har ud-
 mærket ham, des mere ubegribelig
 har han været, men i saadanne
 Tider da Nationalfølelsen atter
 vaaagner sig til Live, da vi atter kom-
 til at indse at hans Billedet, dette
 uopnaaelige Ideal af Mod og maedige
 Dyder, ej helt kan udryddes af
 Folkebevidstheden, saa længe
 vi endnu kaldes os Svenskere,
 i saadanne Tider har vort Folk
 paa ny med Iver venet sig til
 Historieforskning og begæret
 at faa den sidste Ord at vide
 om den gaadefulde Helte Person-
 lighed "

Den moderne svenske
 Historieforskning har ogsaa paa-
 get sig den af Forfatteren angivne
 opgave. Stør Skrup af Literatur
 fra hans Tid, hans Arkivdel er
 bleven udgivet af det store "Karo-
 linske Samfund" bl. a. en Række
 højt interessante og mærkelige
 Dagbøger nedskrivne af de i Rus-
 land og Sibirien fængte Karoli-
 ner.

Den literære svenske
 Forfatter udtrykker her klart og

Vend Notum.

mord var talrige og yderligere faaet
Euvolden med Carl III. En ny
Luftning blæste den saakaldte "Frisids-
tid" ind over Sverige og dette kunde jo
udtydes som om Carl III alene stod
den nye Tid i vejen.

I det følgende vil det
være nødvendigt at opridses Carl III's
store Felttog og kortelig berøre den
moderne Historiskvidenskabs Arbejde
for at reise Kongens Minde. Man
vil da se at Undersøgelserne for
at faa Klarhed over Mysteriet
ved hans Død kun er en naturlig
Følge af hele dette svenske nation-
ale Arbejde.

I de ældste Tider stod
der Strid mellem de to nordiske Mag-
ter, Danmark-Norge og Sverige om
Herredømmet over Østersøen. Denne
Kamp afsluttedes ved den skænske
Krig der gik til Resultat at
Sverige var Herre i Østersøens østlige
del, Danmark i den vestlige.

Atter Sveriges Valde i
Østersøens østlige del var forment op
ført og fremmet af Gustav Adolf
hvis deltagelse i Trediveaarskrigen
jo som bekendt ikke alene var
af religiøs Natur men Lid i en
vidtomspændende Slaw fortræd i
Kongens og Axel Oxenstiernas Hærens
og gaaende ind paa at lægge hele
Østersøkysten under Sveriges Scepter.

Allerede 1617 efter Freden
i Stolbova kunde Gustav Adolf skri-
ve "Nu kan Russerne end ikke med en
Paa komme ind i Østersøen" og ved
den westphalske Fred 1648 foragtedes
Sveriges Østersøkyet med Pommern.

fruen, saa han den aetia hvidt og holder
indtil et Myterium over hans bod.

Intwen Skolebrug ved at Carl III fandt
boden den 30^e Noobr 1718 i en Løbegrav foran
Fredrikstens Fæstning men han ved
ikke om det var for en norsk Kugle
for Fæstningen eller for en svensk
Snigmorderkule at han fandt

„Har det Sportsmaal da
meri end historisk Interesse? vil man
spørge.

Ja det er jo ret nærliggende
at hvis Kongen fandt for en Snigmor-
der, lejst af en Bande Udfjedsse eller
for en svensk Officers Staud, da
ligger der deri ikke saa lidt af en
Bekræftelse paa det gamle Rygte om
at Sverige var led og ked af sin store
Kædetkong og at man med brændende
Fruer onskede hans bod, at der gik et
Littelsens og Desprielsens Lute gennem
Folket da Kongens sig afsluttede
hvis Novemberrapport.

Den Anskuelser er som
sagt med stor styrke gjort gældende
af en hel Række udmærkede svenske
Historiskerier og har den Anskuelser
Ret saa taber Carl III meget af sin
Betydning som nationalt Landings-
mærke. Iaa hjælper ikke alle hans
stor, ruse og mandige dyder han
saa er han stemplet som Sveriges
Ulykke som en Mand der i blind
Despotisme slæbte det blodende Sve-
rig til Skafottet og som fik sin
fortjente Straf.

Der er nemlig væsentlige
momenter, der taler for denne An-
skuelser. De ble nemlig usgve
Undersøgelser foranstaltet efter Kon-
gens bod. Skont Rygterne om Snig

viklede i Sverigs Historie og man kan
til Tiden næsten saa Sympati for
Carl II den overhovedet kun med den al-
terstvæske Uvilje modtog fremmede Ge-
sænder.

Skumarks Skæbne var afgjort
hurtig ved Freden i Traventhal Aar
1700 toang Sverig os hurtig til at trak-
ke os ud af Riegen

Stykket det Rusland og
Sachsen. Russerne belejrede Narva og
ved et rask og overordentlig dristig
Fremstød lykkedes det Carl II at
slaa Czarus Hær udenfor Byen og
udsætte dem.

Men Carl II gjorde ikke
Stødet til Bunds imod Rusland. Han
vænte sine Tanker imod Sachsen
og gjorde Hæren over Düna ind i
Litauen og Polen.

Kurfyrsten af Sachsen den
naotkæundige August den Starke var
nemlig ogsaa Konge af Polen og
da Stødet nu udgang ikke lod sig
gøre ind i Sachsen satte Carl II
sig til Maal foreløbig at afsætte August
den Starke som Konge af Polen.

I Sverig og i den svenske
Hær saa man med blandede Følelser
paa Kongens Strategi. Man forstod
jo nok at han handlede efter
en af Strategiens Grundregler: at
slaa Fjenden enkeltvis men man
muntede at Valget var galt det burde
først være Rusland man slog thi
man pris gav de svenske Östersö-
provinser ved at vende sine Taa-
ben mod Vest. Men Carl II mægte
saaledes fordi han vurderede Sachsen-
nes Modstandskraft lavere og Forhal-
den gav ham ogsaa Ret. Tauski-

11.

Kænsigelsen med dette

Bælte var at gøre det egentlige Sverige
til en Fæstning, hvor Kænsigelsen var
Fæstningsgraven og den Lyk-russiske
Kænsigelses Udsværkerne, de fremstribte
Løber der skulde læge Hovedstodet af.

Hæle svenske Rigsregenten
skod jo fortrentlig sin Prøve under de føl-
gende Krige 1643-45 og Sundkrigene, in-
gen Fjende satte sin Fod i det egentlige
Sverige der endog udvidedes med de skau-
ske Provinser.

Men for at holde en saadan
nordisk Stormagt, som Sverige nu nu bliver,
oppe paa Højden krævedes en kraftig
og slagfærdig Hær samt - og i Særlig-
hed - en velgjødt Statskæse. Dette skabte
Carl II og hvad man end kan sige om
den store Reduktion saa førte den direkte
til Maalet.

I Aaret 1694 døde Carl II
og man gav sig Ros Tid efter hans Død
udraabte man den 15 aarige Carl III
til Konge. Ikke alene til Konge men
til Invoaldskonge med en Invoald der
i Kæstfyldte ikke stod tilbage for edue
Lidrig den Fjortende.

Den Opgave der lagdes i
en Krigs Staaud nu uanset ved Sten
in Stet opkæstet sig ikke til Stormagt
ved Erobringene fra andre Stater uden
at der lurer Fjender ved hvert Gade-
hjørne. Rusland, Polen-Sachsen og
Danmark søgte efter at finde den
første den bedste Lejlighed og til at
genvinde det tabte ved at bøj sig
sig i Kne.

Krigen kom da ogsaa
men paa dens Historie skal jeg ikke
gaa ind, de udenrigspolitiske Forhand-
linger er f. Eks nogle af de mest ind-

i Enighed til Adm. Rautskjold men
nu skille Meiningerne sig ud thi
som vi alle ved reddede Carl 12 sit
Angreb paa Ruslands Hjerte og over
lod med suveræn Legegyldighed Fin-
land til sin Skabne.

Men Skal du følge ham
havde først og fremmest at han
var stillet overfor et længe Stort
Spørgsmaal end Taubidew saa og
saa mig han var - knap 26 Aar -
saa han dette.

Kampen stod i Virkelig-
heden om Sveriges Herredomme i Feser-
søens østlige Del - det var det østeu-
ropæiske Spørgsmaal der krævede
en Løsning thi Sverig var en østeuro-
pæisk Magt ifølge sin hidtidige
Politik. Men Storte Bygning hans
Forfædrene havde rejst var bygget
paa Land hvis ikke Sverig fik
dette Spørgsmaal definitivt afgjort
og en Gang for alle fik Bugt med
Rusland - dette "de ubegrænsede Mi-
litheders Land".

I denne Kamp var der
ingen Plads for halve Forhændsregler
det var en Kamp paa Liv og Død.

Men Rolle Polen skulde
spille heri for Carl 12 var Operations-
basis mod Rusland. Man maa her
forstaa Polen ret det var ikke en
ring Faktor i Europas Politik, med
sine 14 Millioner Mennesker kunde
det lægge svære Laster i Tæglstaa-
len. Polen havde haft en gammel
Kasastyrt paa sin Trone og havde
ofte blandet sig i Sveriges Forhaed.
Polens Brisk var deto Traditionelle
Uenighed men blev Polen stærkt
kunde det beherske hele den østeuro-

lyghedene laa fornemlig i at Polu trods sit Republikanskab med Sachsen ønskede at forblive neutral - en Neutralitet der virkelig ogsaa opretholdtes men paa en Maade der baade er til at se og gaae over.

Imidlertid gennemførtes Planen. Polu afsatte Kong August og Valyske Stanislaus Leszjensky til Konge. Gaavte vist efter mange Vanskeligheder og paa en Maade der til Tiden vist havde en fareragtig Karakter. Men det gennemførtes paa Spidsen af svenske Bajonetter hvorpaa disse vendtes mod selve Sachsen. Carl III slog de i Tjern for ham Stillede Hare og Young Sachsen til Fred ved Freden i Aft Rauskiedt 1706. Den svenske Hær gik i kvarten i Sachsen, hvor der var gode Forplejningsforhold, reorganiseredes og gjordes Rede til Toga mod Rusland.

Naar Kritikken over Carl III sachsiske Felttog var saa stærk laa det fornemmelig i at Gyren havde benyttet Tiden til at trobre alle de svenske Geteroprovinsu, anlagge St Petersborg og faldt ind i Finland. De til disse Landsdels Forstærkt løste ikke, eller kunde maaske ikke ¹⁰⁵² deres defensive Opga- ver.

Preskante Psyker

Imidlertid mente man i Guerrig at det Ruine ud des end nu om Carl III ruotte sine Kra- ven mod disse trobride Lands- dele men dette skete ikke

Den moderne svenske Historiskri mig har om end med Vanskelighed Kunnet følge Carl III

lyse is fundet igennem deres Pausen
og givet os et helt andet Billede
end vi troede.

For Slettaget mod Rus-
land for alvor kunde tage sin Be-
gyndelse skulde den helbreds Hæren en
betydelig Forstærkning fra Gverrig.
Denne Stær, den stod under Kommando
af General Lewenhaupt, skulde navnlig
hjælpe Carl III's Stær Proviant og Ammu-
nition.

Carl III afsøgte da ogsaa
Lewenhaupt's Ankomst men efter et
vist Tidsrum opgav han et vent
mere, rykkede sydpaa, hvoraf Re-
sultatet blev at Czaren skød sig
ind imellem Lewenhaupt og Carl III
og levende Lewenhaupt et Slag den
ganske vist kaldes syrrigt for
Trosskerne men hvor disse ikke desto
mindre mistede at deres Tro, med
andre ord alle de til Stovedhæren
bestemte Forsyninger. Lewenhaupt
fjendte sig senere med Carl III men
dette var alligevel et tusende Slag
for dem.

Inden den nye Hæstmi-
skioning har taget dette Evne op
betragtede man det som et afgørende
Bevis for Carl III's Uduelighed som
Fædterre.

En ny Skole bryder først
og frumst Hæren over Lewenhaupt
den rykkede frem med
afsvarende Længsom: kunde blive staaende af Proviant-
hed og om frekaste mangel, hele Evnen var udspist
manglende Organisa- ydligere troede Carl III at Lewen-
haupte stod et helt andet Sted end
han gjorde. Det var jo forbunden med
de største Vanskeligheder at holde Mel:

Gætersøkyet derfor var det nødvendigt at
 bringe det paa Tvergs Side. Rest og
 veldyrket som Polus var egnet til sig
 ved som Operationsbasis, mente Carl
 III end Gætersprovincerne, der var
 udpiinte og fattige, selvom han de
 vel blev baseret paa Soew.

Naar Carl III mente at
 rulle Skedet mod Ruslands Hovedstad
 Moskwa var det selvfølgelig fordi han
 mente at herved hiofftes den defini-
 tive Løsning paa det østeuropæiske
 Spørgsmaal. Lda hans Stau sig gennem-
 fire og Moskwa erobt saa faldt Resten
 som modne Friqper i Tverrigs Skod, saa
 nu Gætersprovincernes Tilbagegaaen en
 Selofølge. Rettids Angrebet derimod
 først paa disse Runder de naturligevis
 erobres men Carl III ride alligevel blive
 nødt til at gaa mod Moskwa for
 at faa de andre Spørgsmaal løst.
 Saa hellere fir end senere!

I Carl III's Stau var der vel
 enkelte der forestod ham, men ikke man-
 ge. Kongen var i Ordets egentligste
 Instaud faos, han tog Sjalden mod
 Raad og udtalte sig ikke om sine
 Planer. De fleste Arkivsager er desuden
 gaart tabt og fra hans Staud for-
 ligge der i disse Aar Kun Breve
 til hans Soebu skrevet om man saa
 maa sig "in usum delphini".

Vi bygge derfor i maast
 og meget paa hans Medarbejders
 Skrifte og disse er tit - hvor du
 jo er naturlig - Udskrydningsskriften
 for at fralagge sig Anstaret i den
 store Katastrofe. De er næsten alle
 skrevet under Felthaget i Rusland
 og lægge alle Skryden paa Carl III.

men den historiske Ana:

som bekendt saara i Slaget og Ledelsen
glad folgelig mer eller mindre iid
af hans Haaud. Som det saa ofte
gaar i saadanne Tilfaeld hvor et
slagne Personlighed har concentreret
Ledelsen i deres Haaud - vi kan blot
viisde os Fordrustkjold ved Strömstad
- kom acting i Ulave. Rehuskoca,
den betydeligste af Carl III Generaler
tog Kommandoem men Kongen blande-
de sig alligevel i Ledelsen saaledes
at der opkom etdovis Forvirring
Ammunitionem var elst og ved at
slippe op og Svarerne knaldede
ikke mer end naar man slog et
Par Haudske sammen. Nederlaget
var da uundgaaelig og den demora-
liserede Hær trak sig tilbage til
Dnieprs Bred hvor Russerne paa
Forhaand havde ødelagt alle Over-
gangsmaal. Efter megen Overtalelse
bestittede Carl III sig til at flygte
over Dniepr til Tyrkiet idet han over-
gav Kommandoem til Lewenhaupt
med den bestemte Ordre at iværk-
sætte Overgangen over Floden og
reede Hæren ind paa Tyrkisk Terri-
torium.

Lewenhaupt adlod ikke
denne Ordre som han faaet uundlig
at udføre og kapitulerede ved Prevo-
lotyna, en Haudling der er bleven
meget stærkt kritiseret i den senere
Tid.

Hermed var det med saa
store Forhaabninger indledede Felttog
til Ende og de store Planers Skæbne
forlovig besygt. Carl III opholdt sig
i de paafølgende 5 Aar i Tyrkiet
og forsøgte at blæse nyf Lid i den.
Angrebem paa Carl III

Lugetjenesten i Georg og Carl III havde da
signet med en Marche hastighed som Le-
wenhaupt paa Lauff var ikke naaede.

Men det dette havde da
bevirket at Marchen mod Moskwa måtte
indsættes. Men ej heller dette fremdrude
Carl III's Planer. Det gjaldt nu blot at
finde Vinterkvarter til Stæren og dette
skulde Ukraine skaffe. Stort medvir-
kede Mazepa men denne regnedes grun-
dig fejlt med Hensyn til den Styrke
hans Landsmand Koakkerne kunde
- og vilde yde.

Efterhaanden blev da
Gruuskornes Stilling værre og værre og
hertil medvirkede i fremragende Grad
den usædvanlig strængt Tind, en af
de haardeste i Europas Historie.

Hele Cæsarøen var tilfrossen, man kørte
med tunge Vogne over Isen og Bælter,
Kavalierne i Tænderne var tilfrosne,
30.000 Mand døde af Kuelde og Sult
i Isle de France og den søenske Stær-
led ubeskrivelig. Blev en Mand
saaret var han som Regel fortabt,
Jernmateriale var næsten ikke for Haan:
den saaledes at Støtterne kløbræstes
under aaben Himmel.

Men næsten værre end
Kæmperen blev Fjendens som gjorde
Kjone bundløse og Markene til
Moradser. Occupaa den fulde
Kvalende Hede med stor Sygledighed.
Man kan vist med absolut Sikker-
hed sige at ingeninde har A Feet.
tog vist først under saadanne Kæn-
skeligheder og ingeninde har en
Hus udstaaet dem bedre.

Påsides faldt Afgjørd-
sen. Carl III besluttede sig til at mod-
tage Slag ved Poltawa. Han blev

to Maanedes Færd. paa Fredag Kongen selv-
bragte sig berømt Ridd til Stralsund
hvorfra han inden Færdningens Fald
reddede sig over til Sverige. Han havde
da ikke i 15 Aar haft Foden paa
svensk Jord, til Stockholm kom
han aldrig men i levende Live

De store Planer om at løse
det osteuropæiske Spørgsmaal var faldne
til Jorden, Rotten af Carl III gik hen med
at forsvare Sverige mod Koalitionens
Baumark - Rusland - Sachsen. Under en
offensiv Defensiv for givne Mængde at
forsvare sig mod Baumark fandt Carl
III Døden foran Frederiksstens Fæstning

At der har givet det moderne
Sverige sit Særpræg i de umiddelbare
for Krigens gældende Aar har været Forhol-
det til Rusland. Sveriges afgjort Eyskventli-
ge Haldning skyldes nok mest Frygten
for Rusland og denne Frygt er dels
Sveriges traditions mæssige nedarvede dels
en virkelig kvantitativ Frygt for Frem-
tiden. Man har i Sverige i Fortsættelse
af denne russertjenlige Haldning
fordybet sig i Fortiden og med Begy-
ndelse nu læst og forstået Carl III's
situationelle Kamp for at trænge Rus-
land tilbage fra Gøteborgen

Man har set at i denne
for Europa i sin Helhed saa vigtige
Kamp blev Sverige læst alene. Man
maa huske at Frankrigs og af
den nye europæiske Stormagt Rus-
land var et Spørgsmaal der berørte
alle europæiske Magter, ingen af
dem, Kan man vist rolig sige,
hilste Ruslands Opmarsch med
Glæde.

han i det usædvanlig koncentreret sig om hans
 Ophold i Tyrkiet paa en Tid hvor Sverige
 stod paa Ruinens Rand og paa hans
 stadige Fastholden ved at ville give
 Repriiing herfra. Forresten er ogsaa sandske-
 lig at give - det synes mig det svageste
 af Gamlingsen - og gaar i Stodstraktken
 ud paa at bevise at Carl den III^{te} selv
 ikke kunde komme hjem fordi han dels
 var bleet sin Fange og fordi dels fejte
 hjem sin besværet. Gamligere udsigtes
 det at han blev for at ophidse
 Tyrkerne til Krig mod Rusland og
 dette lykkedes forsaavidt som Tyrkiet
 i de tre Aar erklærede Rusland Krig
 3 Gange og det kun berodt paa en
 ren Tilfældighed at Czaren ikke
 blev taget til Fange

At Tyrkerne vilde have
 Carl III til at rejse hjem vilde han
 ikke og der opstod da den bekundte
 Kalabalik i Bender hvorefter Kongen
 som Fange førtes til Demotika ved
 Adrianopol. Her lagde Kongen sig
 til Sengs - uden at mere syge - og
 laa i Sengen ialt i 329 Dage.
 Den nye Forstning hevder at dette
 var en diplomatisk Udvej for at
 komme udenom den faktiske Tui-
 gones Tilstand at han var Fange
 og som saadan ikke kunde forhand-
 le paa lige Fod med de Tyrkiske
 Myndigheder.

Men det slog fejl. Her-
 bocks Dag 1712, der skulde være at
 Samvirke med Tyrkernes Felthog,
 endte med Stubbøcks Trefangesta-
 gen i Fæstningen Tönninges,
 Stubbøck selv førtes fangen til
 København

Endelig efter 5 Aar og

Musk og duzte var veldyrkede Maane
fra Carl XII's Tid og selv Roter Turm
Passet, den kej Falkenhagens syrrige
stær brød ild i Rumænien, kunde
man finde her igennem gik Carl XII's
kej hjem fra Tyrkiet.

I den Kreds af det
svenske Folk spurgte man sig da
om øjeblikket om ikke var kommen
til at gaa fælles Jag med Germanerne
som Tjuskorne hodede om Staum-
frænder og løfte Aarhundreders Bro.
Rusland om Brovejenden, Sverigs
Grund om endnu skarpt, skuede om
ikke den historiske Linie gik videre
i Kamp med en Maas over hvilken
Sverig ugang havde sejret.

Den tyske Militarisme
er ej heller saa uforenelig med svensk
Folkekarakter som i Eks med vor.

Saaledes var - og er -
utvivelstomt Stordelingen; den saa-
kaldte aktivistiske Politik der til
Tid havde ret kraftig Jag i det
svenske Folk. Troen paa egen Kraft
næredes ved Tanken paa Karlinski-
nes Stædemod, paa hvortledes Verden
skulde for den lille Skare der
med Carl XII i Spidsen udstod de
utrolige Lidelser uden at Ruge.

Saa den svenske akti-
vistiske Politik hvis den vil, det
hvorm det drejer sig er blot af for-
staa den og dette har vi herhjemme
hvis Forhold overfor Tyskland jo
og løbe parallelt med Sverigs
overfor Rusland til Tid haft
svært ved. og Fremtiden maa vise
hvad Betjening den har haft, end
er jo ikke verdenskrigens sidste Akt
udspillet.

Ved Tuden den samme Punkt
 sium for "den store Ufred", Tuden i Aaret
 1721 mistede Sverige sine Ostersoprovins-
 ser og strategisk set fik det ved Tabet
 af Viborglän en stærk overvækket Stilling.
 Det er en af de Tudsolutninger som man
 ikke saa ilde betegner med "preserveret
 Krig" og hele Rusien af Aarhundredet
 stod da ogsaa i enest russiske
 Krigs Tegn lige til Slaget for Alton
 salvt i 1809 og Fulend for godt blev
 skult fra Sverige.

Det moderne Rusland
 har fortsat sin Ekspansionspolitik og
 med Kun gaa og stille Forbindelsen
 med Staudt har "Marchen mod Vaudet"
 været dens russiske Udsvings politik
 Lidenskab. Naturligvis betragtedes den
 ne Politik med den dybeste Mistillid
 i Sverige og man stilled sig derfor
 til den Magt der nærmedt Kom i
 Opposition til Rusland nemlig Tyskland.

Den historiske Løje i
 Sverigs Politik er da direkte og ubrødt
 at føre tilbage til Carl 11's Dage og
 dens Begrundelse er aabentlys. At
 Tysklands krig udbrød var Sverigs
 Sympati givne. At maatte være
 imod Rusland og fælgelig var de
 for Tyskland

Men end nævnsinde søgte
 man tilbage til Fortiden til Sverigs
 historiske Rolle som Herre over Ost-
 søens østlige Del og saa i Tyskland
 Sverigs Protager der nu slog de
 Slag som Sverige ikke magtede
 at slaa i det 18de Aarhundrede

Rusland psykisk virkede
 ogsaa Tyskernes ejrrige Felttag mod
 Rusland. Det var jo karolinertiden
 om igen, Warschau, Kowno, Grodno

gaaet ind fra venstre og ud fra højre, hvis det omvendte var Tilfældet forelå der utvivlsomt et Snigmord. Hvis Skuddet var kommet fra venstre kunde der ogsaa foreligge Antagelsen for et Snigmord men saa maatte Skuddet her blive affyret paa kort Afstand.

I Tidens efter Kongens Død opstod der allehaand Rygter om Snigmord og man udpegede endog Bauermanden som varende en Franskmand Siquier, en Lykkriddet der havde været med Carl III i Tyrkiet og nu var Generaladjudant hos Kongen i Vogt, Fuldbror af Hessen, som bekendt blev Efterfølger paa Tronen. Rygterne fik særlig Hæring ved at Siquier endog i Lygdom selv bekendte at have myrdet Kongen, en Tilstaaelse han dog tog tilbage under Paabemæbelse af Seborvidelse.

I 1890 offentliggjorde en Baron Kaulbars et Dokument forfattet af en af hans Aner der havde staaet i Løbegraven sammen med Carl III. Dokumentet rettede stærke Syftelser mod Siquier og Bossen hvormed Mordet skulde nu begaaet færdig paa det Kaulbarske Famili gods i Liolaus idet Siquier havde laant den af Kaulbars. Paa Bossensiden havde de af kongens Omgivning indrisset deres Navne.

En af Carl III's Generaler Cronstedt udtalte sig paa sin Dødseng for Prinsen Jolledadius at han havde ladet den Bøsse hvormed Oberst Hjermros havde skudt Kongen. Hjermros siges at have bekendt

Jeg har i det følgende søgt
 at eftervise den Ytters som man kan
 vitt Carl III i sin Begrundelse og det
 er da ligetil at spørge maaler om hans
 bød ønskedes bevarer. "Isthan da en
 lidet forstået af sin Samtid at han
 kunde falde for Morderhaand uden
 at nogen rejste sig mod Morderen"
 spørger det moderne Tverig du selv
 mener at forstå ham.

Han har da ej heller faaet
 Lov at hvile i sin Grav. 1446 og 1859
 aabnedes den og undersøgedes en
 nøje Undersøgeelse. Undersøgeelse 1859
 foretoges af Tverigs første medicinske
 Autoriteter men den er i sin hele
 Form blevet stærkt kritiseret. Det
 "Karolinske Samfund" foranledigede de
 i Sommeren 1914 Graven paa ny aabnet
 og en Undersøgeelse iværksat med alle
 nutidens Hjælpenialer - særlig Røntgen-
 fotografiering.

Jeg er denne Rommen til
 Ende med hoved, der ligger paa Hjær-
 te men at Paa Ord om edue Undersø-
 gelse, der forovrig laaet fra er
 afsluttet kan maaste have sin
 Interesse.

Da Kongen blev skudt
 stod han i en af Parallellens fjerne
 Fæstningen ca 160m fra den med
 en Fuldjidel af Kroppen over Bryet-
 vernet og Blikket fastet paa
 Fredrikstøen. I Løbetiden befandt
 sig en halv Taus Officerer og deres
 Beretningen om bødøjeblikket findes
 i meget uaførtig Form den Dag i
 Dag.

1 flere af

Hvis nu Kongen var ble-
 ven ramt af en Kugle fra Fæst-
 ningen vilde denne fælgelig være

Kommer til at virke bløde Indgangs-
aabningerne store med Udgangsaabning-
ene. Naar man i 1859 vilde forklare
Lagen støttede man sig tydeligt paa
at der var et Fald inden Hovedet
af Bussplinterne fra venstre mod
højre. At Indgangsaabningerne paa
venstre Side var store med den
paa højre forklarede man ved at
kuglen havde været med hvorved den
opnaas andre Resultater.

I Sommeren 1917 gennemtog
som bekendt Undersøgelserne og paa
Carl III's Dødsdag den 30^e November holdt
Kommissionens Formand Professor Key
Åberg i "Karolinske Selskab" et
Foredrag om Resultaterne af Undersø-
gelserne. Dette er dog kun et Led
i et stort Kæde som paa 200 Aars-
dagen - 1918 altsaa - for Kongens Død skal
udkomme og behandle Emnets særlige
historik som medicinsk.

De Resultat man har
naaet til er i Korthed følgende:

Kuglen er definitivt gaaet
ind fra venstre til højre thi man
har rekonstrueret venstre Findning
og her fundet Stykker af Kuglens
Indgangsaabning ved 3 mm samlede
Bussplinter. Men om den er ud-
skudt paa Korte eller længere
Stad vil Kommissionen ikke afgø-
re foreløbig, der skal for at oplyse
dette foretages Skydeforsøg paa
selve Dødsstedet til Sommer med
Menneskehovedmodeller fyldte med
Gelatine med en Bøsse fra Savi-
den og Kugler fabrikeret efter en
gammel Receipt. Man har unød-
vendigt ved det nye rekonstruerede
Skudhul faaet Visshed for at

sig skyldig i Mordet paa sin Døds seng.

25

Historikere have redigeret denne dobbelte
Beretning til Kronikernes Vidne og man
sælgte i Almindelighed Sigeren Mordet.

Dette bestyrkedes af Under-
søgelem i 1746 der gik ud paa at
Kuglen var gaaet ind paa højre Side
hvor det er holdes paa at der i den højre
Funding fandtes et regulært Kuglehul.

Efterhaanden som Tidene
gik blev man mere og mere klar
over at hele denne Undersøgelse var
bleven meget slet tidet og en Kreds
af Historikere med den bekendte Frysell
foranledigede en ny Undersøgelse - medicinsk -
1859 der resulterede i at Kuglen var
gaaet ind fra venstre Side og at
Skuddet var bleven affyret paa lavt
Stald og Kuglen som Folge deraf
havde været mat da den traf.

Hvis dette var rigtig
maatte det jo anses for bevis at
Kongen var falden for en Kugle
fra Fjendringene.

Ved at se paa Billederne
synes Jagten ligetil men efter at Ski-
den er bleven fjernet saa Skud-
saaret anderledes ud. Skullet i Kra-
niet er mindre paa venstre end
paa højre Side men at Skullet i
Skuden paa højre Side alligevel er
ganske lille.

Naar en Kugle indskrænk
paa lavt Afstand træffer et Mennes-
kehoved bliver Indgangsåbningen
som Regel lig Kuglens Diameter,
hvorimod Indgangsåbningen bliver
betydelig større. Rydes Kuglen
derimod ud paa ganske kort Af-
stand, saa kort at Indgangs-
åbningen

"Hvis man fortaar at
skille Enevoldsherkeren Carl XII fra
Mennesket vil han til Tidernes Ende
kunne tjene os til Forbillede paa et
uopnaaelig Ideal af Mod og Maudig-
hed. Forstaar man at se bort
fra de Fejl og Fejlregninger han
som Statsmand og Diplomat begik
bliver der tilbage Billedet af en
Feltherre og af en Krigsbane rig
paa salsom Glands og de ypperste
Landskaber.

Saaledes Sverige har Solda-
tens behov har det ogsaa Carl XII behov!"

Kuglen har været rund og har passet
til Daidens Muskett og absolut
ikke til Siquiers Taabew

27

Den svære Konklusion
paa venstre Side forklarer Kommissio-
nen ved Indgrib fra Balsamerings-
Side da Kongen bisattes.

Flere om en mat
kugle støttede man paa at det udmu-
dige af Kongens Hoved var stærkt
sondersprævet men dette er kun en
forklaring af den hydrodynamiske Virk-
ning der fremkommer ved at kuglen
med Kraft har ramt den bløde Sjæne-
mæse.

Jeg som Forsøger er ikke
en helt afsluttet saa er Sagen
i den dag ganske klar. Man ønsker
i historiske Kredse Beviset leveret
for at Carl XII faldt paa en rigtig Sol-
datservis for en norsk Kugle.

Betydningen heraf har
jeg forhåbentlig lagt klart for Dem
Sveriges etne Konge er bleven rensat
for Aarkindens Stov. I de nuværende
Tider og i de kommende vil det moderne
Sverige i stigende Grad ty til Skidit
af Carl XII og hans Tid. Jeg har
ikke blot i Staud til at fuldføre
Sveriges Drømme om et østuropæisk
Rige saa sig selv og de øvrige Sko-
diker om ham at hans strålende
Kamp reddede Sverige fra at gaa
til Grunde og bevarede Landet
saa stærkt at det kunde bære
stormagtsrustet frem ugaug
uden ender Gustav III.

Jeg skal slutte med
at liden Kuglestierna der sig